

Gemeente Helmond

Doorkijk Klimaatprogramma 2014-2024

Februari 2014
Gemeente Helmond
Team Milieu

Aanleiding en leeswijzer

In 2009 heeft de gemeenteraad van Helmond het Klimaatbeleidsplan 'Helmond op weg naar klimaatneutraliteit' vastgesteld. Op basis van dit plan en daaruit voortvloeiende programma's voeren we als gemeente al enkele jaren een consistent klimaatbeleid. Tijdens de behandeling van de begroting voor 2014 heeft de gemeenteraad van Helmond een motie aangenomen, waarmee aan het college opdracht is gegeven om het klimaatprogramma opnieuw tegen het licht te houden.

Motie tijdens begrotingsbehandeling (d.d. 7 november 2013):

Onderzoek naar de wijze waarop de energietransitie de komende 10 jaar ondersteund kan worden door de gemeente Helmond, waarbij maatschappelijke ontwikkelingen zoals duurzame energiecoöperaties en 'best practices' van andere gemeenten worden betrokken.

Deze opdracht komt op een logisch moment. In september 2013 hebben ruim veertig organisaties, waaronder de overheid, werkgevers, vakbeweging, natuur- en milieuorganisaties, andere maatschappelijke organisaties en financiële instellingen, het nationale Energieakkoord voor duurzame groei getekend. Dit Energieakkoord vormt de basis voor het energiebeleid van veel organisaties in Nederland. Concreet betekent dit voor gemeenten dat hun rol enigszins verandert en dat meer wordt ingezet op het stimuleren en faciliteren van de energieke samenleving waarin onder andere energiecoöperaties een rol spelen. Voor Helmond is dit overigens niet volledig nieuw. Het bestaande Helmondse klimaatbeleid legt al veel nadruk op het stimuleren en faciliteren van partijen in de samenleving en op samenwerken met anderen.

Direct na de ondertekening van het Energieakkoord heeft de Rijksoverheid in oktober 2013 de landelijke Klimaatagenda (Weerbaar, welvarend en groen) gepresenteerd. De Klimaatagenda sluit aan op het Energieakkoord, maar beschrijft daarnaast ook maatregelen voor sectoren die buiten het Energieakkoord vallen en maatregelen die gericht zijn op adaptatie (het klimaatrobuust maken van de samenleving).

Rekening houdend met het bestaande, nog vigerende Klimaatbeleidsplan, de opdracht van de raad, de inhoud van het Energieakkoord, de Klimaatagenda en andere ontwikkelingen in de samenleving, leggen we in het voorliggende document een basis voor het Helmondse klimaat/energieprogramma voor de komende 10 jaar. Hierbij geven we aan hoe de komende jaren invulling gegeven kan worden aan de klimaatdoelstellingen en hoe de energietransitie vanuit de gemeente het beste ondersteund kan worden, rekening houdend met de veranderende rollen van alle partners, hernieuwde ambities en de mogelijkheden voor andere, houdbare financieringsmodellen. Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 zullen we de basis die we in dit document leggen, in overleg met maatschappelijke partners, verder uitwerken tot een concreet klimaat/energieprogramma voor de periode 2014 – 2024.

Leeswijzer

In dit document wordt allereerst het bestaande klimaatbeleid van Helmond geschetst, waarbij we in hoofdstuk 2 en 3 ingaan op de projecten en activiteiten die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd of in gang zijn gezet. Hoofdstuk 4 geeft een globaal inzicht in de kwantitatieve stand van zaken (Waar staan we nu?). Vervolgens wordt een overzicht gepresenteerd van de meest belangrijke ontwikkelingen van dit moment (o.a. het Energieakkoord) en van 'best practices' van andere gemeenten (Wat komt er op ons af?). Op basis hiervan beschrijven we wat dit globaal betekent voor de strategie die Helmond tot dusver heeft gevolgd (Welke kant willen we op en hoe doen we dat?). De concretisering in de vorm van een programma zullen we in de loop van 2014 nader uitwerken.

Inhoudsopgave

Aanleiding en leeswijzer	2
1. Helmonds klimaatbeleid.....	5
2. Programma 2009-2012.....	7
3. Programma 2013-2016.....	11
4. Waar staan we nu?.....	15
5. Wat komt er op ons af?.....	17
5.1 Energieakkoord.....	17
5.2 Klimaatagenda.....	19
5.3 Financieringsconstructies.....	19
5.4 Veranderende rol van de gemeente	20
5.5 Veranderende rol van andere partijen/energieke samenleving.....	21
6. Welke kant willen we op?	22
6.1 Algemeen.....	22
6.2 Eigen organisatie	22
6.3 Huishoudens/woningbouw	22
6.4 Bedrijven/utiliteitsbouw.....	23
6.5 Verkeer en vervoer.....	24
6.6 Duurzame energie	24
6.7 Klimaatadaptatie	24
6.8 Organisatie	25
7. Hoe nu verder?.....	26
Bijlage 1	27
Thema's Klimaatbeleid vs. pijlers Energieakkoord.....	27

1. Helmonds klimaatbeleid

Rekening houdend met internationaal en nationaal beleid en afspraken die gemaakt zijn met andere overheden, heeft de gemeenteraad van Helmond in november 2009 het klimaatbeleidsplan 'Helmond op weg naar klimaatneutraliteit' vastgesteld. De algemene klimaatdoelstellingen die we hierin hebben geformuleerd, kunnen als volgt worden samengevat:

- We streven naar het realiseren (in 2020) van een CO₂-reductie van minimaal 20% (ten opzichte van 1990), door het verhogen van de energie-efficiëntie met 20% en de inzet van duurzame energiebronnen met 20%. Deze ambitie hebben we al eerder onderschreven door de ondertekening van het internationale Covenant of Mayors.
- Op de langere termijn (2035 – 2045) streven we naar het bereiken van een klimaatneutrale situatie voor de totale gemeente. Op kortere termijn (2012) willen we onze eigen organisatie klimaatneutraal maken.

Bij het realiseren van deze doelstellingen hanteren we de zogenaamde Trias Energetica. Dat wil zeggen dat we ons richten op het beperken van de energievraag (stap 1), het stimuleren van het gebruik van duurzame/hernieuwbare energie (stap 2) en efficiënt en schoon gebruik van fossiele brandstoffen (stap 3). We verwachten dat we aanvullend hierop ook gebruik moeten maken van compensatie van onze broeikasgasuitstoot om de ambitie Klimaatneutraliteit uiteindelijk te bereiken.

De ambities die we voor de stad Helmond hebben, kunnen we als gemeente niet alleen realiseren. Uiteraard zullen we invulling geven aan onze voorbeeldrol en voor onze eigen organisatie maatregelen nemen. Maar zonder de inzet van de Helmondse inwoners en bedrijven zal het effect beperkt zijn. Daarom willen we deze partijen graag stimuleren om gezamenlijk met klimaatbeleid aan de slag te gaan.

Algemene aanpak:

- *Zelf doen*
- *Anderen stimuleren: informeren, inspireren/motiveren, stimuleren, faciliteren, reguleren*
- *Samenwerken*

De algemene strategie passen we bij de uitvoering van ons klimaatbeleid toe op de volgende klimaatthema's:

- Gemeentelijke organisatie;
- Huishoudens/woningen;
- Bedrijven en utiliteitsbouw;
- Verkeer en vervoer;
- Duurzame Energie.

Voor deze thema's hebben we concrete (tussentijdse) doelstellingen geformuleerd.

Het uitvoeren van het klimaatbeleidsplan doen we gefaseerd. Na de vaststelling van het Klimaatbeleidsplan is gestart met de uitvoering van het programma 2009 – 2012. Dit programma is in 2012 geëvalueerd, waarna een geactualiseerd programma voor 2013 – 2016 is vastgesteld. Aan de uitvoering van dit programma wordt momenteel gewerkt.

In de volgende hoofdstukken beschrijven we de belangrijkste projecten en activiteiten die in de eerste programmaperiode zijn uitgevoerd (2009 – 2012) en de projecten en activiteiten die momenteel lopen of op de planning staan (2013 – 2016).

2. Programma 2009-2012

Tegelijk met de vaststelling van het klimaatbeleidsplan 'Helmond op weg naar Klimaatneutraliteit' is het programma voor de eerste uitvoeringsperiode (2009 – 2012) vastgesteld. Hoewel alle thema's in dit programma aan bod kwamen, lag de nadruk wel sterk op de eigen gemeentelijke organisatie (voorbeeldfunctie) en energiebesparing in de bouw (huishoudens/woningen). Enkele projecten die in dit kader zijn opgestart en/of uitgevoerd, zijn hieronder kort samengevat:

- Verduurzamen openbare verlichting
De afdeling Beheer Openbare Ruimte heeft op basis van een scan van de openbare verlichting een uitvoeringsplan voor 10 jaar opgesteld, waarin concrete maatregelen zijn beschreven die bijdragen aan de energiebesparingsdoelstellingen. Het gaat hierbij om het vervangen van armaturen, het aanpassen van de verlichtingstijd en het toepassen van LED. Aan de uitvoering van het plan wordt inmiddels voortvarend gewerkt.
- Inbedding klimaatbeleid in andere gemeentelijke beleidsstukken en visies
Met name de eerste jaren binnen deze programmaperiode zijn nodig geweest om de basis te leggen, zowel intern als extern, voor een gedragen platform vanaf waar de concrete projecten uitgevoerd konden worden. Dit heeft, mede door de samenwerking met een groot aantal partners, veel tijd gekost. Deze inspanningen hebben echter wel geleid tot de inbedding van het Klimaatbeleid in diverse gemeentelijke beleidsplannen. De klimaatdoelstellingen zijn onder andere opgenomen in de Structuurvisie, de Stadsvisie, de Milieuvisie en inmiddels ook het Afvalbeleidsplan.
- Duurzaam inkopen
De gemeente Helmond heeft de deelnameverklaring Duurzaam Inkopen van de landelijke overheid ondertekend, waarmee is aangegeven dat we in het vervolg duurzaamheidsaspecten laten meewegen bij ons inkoopbeleid. Hierbij wordt gestreefd naar 75% duurzaam inkopen in 2010 en 100% in 2015.
Middels een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van het gehele inkooppakket is bij aanvang van het project bepaald hoeveel duurzaam ingekocht wordt rekening houdend met de criteria die zijn opgesteld door AgentschapNL (inmiddels Rijkswaterstaat). Vervolgens is een plan van aanpak en een Nota Duurzaam Inkopen opgesteld. Deze nota geldt als handleiding voor met name de budgethouders en wordt binnen de gehele organisatie geïmplementeerd om de doelstellingen met betrekking tot duurzaam inkopen te realiseren.
- Interne projectgroep duurzame planontwikkeling mede n.a.v. Masterclasses
Er zijn enkele Masterclasses Duurzame Stedelijke Ontwikkeling georganiseerd, waarbij naar aanleiding van inspirerende voorbeelden is gediscussieerd over de mogelijkheden voor Helmond. De Masterclasses Duurzame Stedelijke Ontwikkeling hebben bijgedragen aan draagvlakvergroting en hebben geleid tot een interne projectgroep Duurzame Planontwikkeling. Hiermee willen we intern integrale, duurzame planontwikkeling verankeren.

- Duurzaamheidsambities Wijkhuis Brede School, Duurzaamheidsparagraaf Centrum én Begeleiding en samenwerking CPO Stiphout

Het uitgangspunt is dat er bij het opstarten van een bouwproject of bestemmingsplan duidelijkheid wordt geboden over de mogelijkheden (en eventueel ook de onmogelijkheden) voor wat betreft het onderwerp Energie.

Te vaak wordt nu te laat in het planproces een energievisie opgesteld waaraan de opdrachtgevers zich niet willen conformeren omdat dit geen onderdeel uitmaakte bij het opstarten van een project en het opstellen van de bijbehorende randvoorwaarden.

Overigens constateren wij ook dat niet alle gebieden, denk met name aan inbreidingslocaties, zich lenen voor het opstellen van een energievisies.

Bij de toetsing van nieuwe plannen schenken we inmiddels standaard aandacht aan het onderdeel energie en duurzaamheid. Bij enkele plannen heeft dit geleid tot een geslaagde brede duurzaamheidsaanpak, zoals de Wijkhuisbrede school in Helmond West, de duurzaamheidsparagraaf van de ontwikkelingen in het kader van het Centrumplan én CPO Stiphout.
- Wijkgerichte aanpak energiebesparing in de woningbouw, mede i.s.m. wijkinitiatieven

Dit project heeft betrekking op het stimuleren van energiebesparende maatregelen bij burgers in samenwerking met woningcorporaties, energiecoöperaties, particuliere verhuurders, verenigingen van eigenaren en andere clusters van eigenaren. De afgelopen jaren is hierbij gekozen voor een wijkgerichte aanpak, waarbij onder meer het opstellen van EnergiePrestatieAdviezen is gestimuleerd. De eerste resultaten van pilots in de wijken Mierlo-Hout, Apostelwijk, Rijpelberg, waarbij onder andere energiecafé's zijn gehouden, zijn positief. In de Apostelwijk heeft de pilot inmiddels een vervolg gekregen in de vorm van een initiatief voor de gezamenlijke inkoop van zonnepanelen.
- Energieprestatie-afspraken woningbouwcorporaties

De woningbouwcorporaties die in Helmond actief zijn hebben met de gemeente afspraken gemaakt over het ontwikkelen en in stand houden van een kwalitatief goed woningenbestand. De aandacht voor energie en duurzaamheid vormt een onderdeel van deze afspraken. Om deze aspecten meetbaar te maken, wordt het instrument GPR-gebouw toegepast, in combinatie met de verplichte energielabelling van woningen. Op basis van dit integrale programma wordt zowel de energiehuishouding van een woning/woongebouw als het Politiekeurmerk Veilig Wonen (PKVW) en het grootste deel van bezoek- en aanpasbaar bouwen in beeld gebracht.

Met gebruikmaking van de gegevens op woning/complex niveau en naar aanleiding van de invoering van het energielabel is door de corporaties een nulmeting van het energieverbruik in het woningbezit uitgevoerd. Aan de hand daarvan zijn doelstellingen geformuleerd (gemiddeld een C-label). Om te komen tot een reductie in energieverbruik passen de woningcorporaties waar mogelijk diverse maatregelen bij nieuwbouw, woningverbetering en groot onderhoud toe. De gezamenlijke woningcorporaties zetten tevens een voorlichtingscampagne/ communicatietraject op onder de huurders van hun woningbezit met als doel bevordering van het energiebewust zijn.

- Uitvoering project energieservice aan huis (voor minima) i.s.m. Collusie
 De Provincie Noord-Brabant heeft een subsidie van € 75.000 beschikbaar gesteld om in samenwerking met de woningbouwcorporaties energiebesparing in de wijk door te voeren. Binnen de gemeente Helmond heeft een deel van de woningbouwcorporaties gekozen voor een energiebesparingsactie gericht op minima, waarbij via de Stichting Collusie energiecoaches zijn ingezet voor het verstrekken van energieadviezen. Hierbij is gebruik gemaakt van de inzet van werkzoekenden. Twee werkzoekenden zijn op deze manier weer geïntegreerd in de arbeidsmarkt. De komende jaren zal deze aanpak binnen de overige wijken uitgezet worden. Dit zal in samenwerking met de adviseur wijkgericht werken opgezet en uitgevoerd worden.
- Duurzaamheidslening
 In de begroting van 2010 is (binnen het programma Ruimtelijke ontwikkeling en Volkshuisvesting) een bedrag van € 1 miljoen gereserveerd. Dit ter voeding van een Revolving Fund voor energiebesparende maatregelen in de woningbouw. Met dit fonds worden particuliere woningeigenaren gestimuleerd om energiebesparende maatregelen aan hun woning te treffen. Vanwege de beperkte vulling van het fonds bij aanvang is ervoor gekozen om uitsluitend particuliere woningeigenaren de mogelijkheid te bieden om via dit Revolving Fund een laagrentende lening af te sluiten. Een dergelijk fonds is een reeds in veel gemeenten bewezen middel om ook bij een moeilijk bereikbare doelgroep een aanzienlijke bijdrage aan de ambities binnen het klimaatbeleid te realiseren.
 Na een evaluatie in 2011 is besloten dat de helft van het budget van het Revolving Fund gebruikt wordt voor de Starterslening. Vanaf 2011 is er een flinke toename van particulieren die een beroep doen op het Revolving Fund. In totaal is tot begin 2014 een bedrag van bijna € 200.000 aangevraagd, wat ook grotendeels als lening is toegekend.
- Onderzoek kansen geothermie
 Om onze klimaatdoelstellingen te halen, zal de komende jaren flink geïnvesteerd moeten worden in de toepassing van duurzame energie. Als gemeente kunnen we hierbij in elk geval een informerende en faciliterende rol spelen. Op provinciaal niveau wordt, onder leiding van Brabant Water, een onderzoek uitgevoerd naar de potentie van geothermie. Uit de eerste resultaten naar de geologische kenmerken en de bovengrondse potentiële warmteafname blijkt dat Helmond potentie heeft voor de toepassing van geothermie.
 Derhalve is besloten om het onderzoek verder uit te breiden en voor de gemeente Helmond een businesscase op te stellen. Hierbij wordt intensief gekeken naar de potentiële afname van warmte door bedrijven en woningen en de combinatie met het bestaande warmtenet. In de programmaperiode 2013-2016 wordt dit onderzoek afgerond en wordt bekeken in hoeverre het project ook daadwerkelijk verdere uitvoering krijgt.
- Samenwerking externe partners lokaal, regionaal, provinciaal en nationaal
 Tijdens de programmaperiode 2009-2012 is de samenwerking op het gebied van energie- en klimaatbeleid met de vijf grootste gemeenten van Brabant (B5-gemeenten), de Provincie Noord-Brabant en de toenmalige SRE Milieudienst geïntensiveerd. De samenwerking kenmerkt zich door een actieve deelname in bovenlokale projectgroepen, actieve

informatieuitwisseling, kennisdeling en bijeenkomsten. Projecten die hieruit naar voren zijn gekomen zijn onder andere 'klimaatbestendig Brabant', regionale energieprojecten en 'energy network Brainport'. Hierdoor kunnen we leren van elkaars ervaringen en kunnen projecten opgeschaald worden door het groter draagvlak en een grotere beschikbaarheid van middelen.

- Beleidsmatig kader GPR voor zowel woning- als utiliteitsbouw

Per ingang van 1 januari 2009 heeft de gemeente Helmond de toepassing van het instrument GPR-Gebouw ingevoerd. Doel hiervan is het kwaliteitsniveau van woningen via een integrale werkwijze te verhogen. Het instrument bestaat uit 5 modules te weten: Energie, Milieu, Gebruikskwaliteit, Gezondheid en Toekomstwaarde. Binnen de SRE-regio is het project opgestart voor alle gemeenten.

Voor alle duidelijkheid: de toepassing van GPR wordt als voorwaarde in de afspraken met de marktpartijen bij elk project meegenomen.

Om de toepassing van duurzame energieopties en het gebruik van GPR in de particuliere woningbouw te stimuleren, heeft in de wijk Houtse Akkers een duurzaamheidswedstrijd plaatsgevonden. In 2012 is tevens een start gemaakt met de ontwikkeling van GPR voor Utiliteitsbouw, welke in de programmaperiode 2013-2016 verder uitgewerkt wordt.

- Uitvoeren adaptatiescan

Het Klimaatbeleidsplan van Helmond is vooral gericht op het terugdringen van het gebruik van fossiele brandstoffen en de daarmee samenhangende uitstoot van CO₂. Ondanks alle maatregelen die wereldwijd in gang worden gezet, is klimaatverandering echter onvermijdelijk. Daarom is in 2010 een adaptatiescan uitgevoerd waarmee de consequenties van klimaatverandering voor Helmond in beeld zijn gebracht. Uit de scan is gebleken dat Helmond vooral gevoelig is voor de effecten van watertekort. De problemen die in Helmond verwacht worden zijn weliswaar niet acuut, maar maatregelen treffen is wel degelijk urgent. De maatregelen die zijn aanbevolen, zijn verwerkt in een zogenaamde metrokaart. Het gaat met name om maatregelen zoals: de aanleg van groen, het vergroten van de infiltratie van regenwater en het voorkomen van hittestress door het creëren van schaduwplekken.

In 2012 is de uitvoering van het programma 2009 – 2012 geëvalueerd. Bij deze evaluatie is naar voren gekomen dat weliswaar veel concrete projecten zijn opgestart en uitgevoerd, maar dat met name binnen het thema Gemeentelijke Organisatie en het thema Bedrijven nog veel werk verzet moet worden. Rekening houdend met de resultaten van de evaluatie is het uitvoeringsprogramma voor 2013 – 2016 opgesteld. In dit programma heeft een deel van de lopende projecten een vervolg gekregen en zijn enkele nieuwe projecten benoemd.

3. Programma 2013-2016

Bij het voorbereiden van het programma 2013 -2016 zijn wederom alle klimaatthema's benoemd, maar is de nadruk vooral gelegd op de eigen organisatie (voorbeeldfunctie) en op het stimuleren van energiemaatregelen bij bedrijven. Dit heeft geleid tot onder meer de volgende projecten:

- PV-panelen gemeentelijke gebouwen
We willen met de gemeentelijke organisatie het goede voorbeeld geven en door 'het zelf doen' daadwerkelijk een bijdrage leveren aan het verminderen van de CO₂-uitstoot die gerelateerd is aan ons energieverbruik. Als gemeente werken we aan de verbetering van de energieprestatie van onze eigen gebouwen en zullen we stevig moeten investeren in het terugbrengen van het gas- en elektragebruik van onze gebouwen. Het resterende verbruik zal duurzaam worden opgewekt of kopen we 'groen' in. In 2013 zijn we dan ook gestart met de voorbereiding van het plaatsen van PV-panelen op een drietal gemeentelijke gebouwen; 't Cour, de Cacaofabriek en een deel van het Stadskantoor.
- Energiemanagement gemeentelijk apparaat
De aandacht voor energiemanagement is binnen de gemeentelijke organisatie versnipperd en er vindt te weinig coördinatie plaats. Dit is een knelpunt als het gaat om het realiseren van klimaatdoelstellingen en het terugdringen van de kosten die met het gemeentelijke energieverbruik gepaard gaan. In verband hiermee is in maart 2013 een extern bureau (Parkstad Energiediensten) ingehuurd om te adviseren inzake 'Een gemeentebrede energiecoördinatie incl. gebruiksregister'. Dit heeft er onder meer toe geleid dat in 2014 een interne energiecoördinator zal starten die het totale proces van inkoop, energiegebruik, facturatie en monitoring onder de loep zal nemen én ook daadwerkelijke verbeterpunten zal doorvoeren in de organisatie.
- Wijkgerichte aanpak energiebesparing in de woningbouw; 'Helmond bespaart Energie'
Helmondse bedrijven, HetEnergieBureau en de gemeente Helmond hebben het project 'Helmond Bespaart Energie: Van woonlast naar woonlust' opgestart. Doel van dit project is om woningen van inwoners van Helmond energiezuiniger te maken. Specifiek kenmerk van dit project is dat de bedrijven in een keten samenwerken om de woningeigenaren beter te kunnen bedienen.
Het blijkt in de praktijk lastig om de particuliere woningeigenaar te activeren aan de slag te gaan met energiebesparende maatregelen. Een particulier is vanwege allerlei redenen minder snel geneigd te investeren in energiemaatregelen voor zijn woning. Deels valt dit te wijten aan het huidige financieringsklimaat en de economisch onzekere tijd, maar deels ook omdat een particulier nog een stuk klantgerichter bediend kan en wil worden.
- Helmonds Energie Convenant
In 2013 hebben 18 Helmondse bedrijven en -instellingen, die koploper zijn op het gebied van energie, duurzaamheid en innovatie, het Helmonds Energieconvenant getekend. Hierin hebben zij met elkaar onder andere afgesproken om een relatieve energiebesparing van 10% in drie jaar tijd te realiseren. Het Helmonds Energieconvenant wordt in eerste instantie door de aangesloten bedrijven uitgevoerd. Stichting Bedrijventerreinen Helmond neemt hierin

een initiërende, faciliterende en organiserende rol, waarbij nauw wordt samengewerkt met de Energieclub Helmond Regio, Gemeente Helmond, Provincie Noord-Brabant en de Technische Universiteit Eindhoven.

- Samenwerking Energie Club Helmond Regio

Reeds in de eerste programmaperiode 2009-2012 is er een intensieve samenwerking opgestart met de Energie Club Helmond Regio. Dit is een club van particuliere deskundigen die projecten willen uitvoeren ten behoeve van de doelstelling: een energieneutrale regio. In opdracht van hen is door de Wetenschapswinkel van de Wageningen Universiteit een rapportage opgesteld over de kansen en mogelijkheden van duurzame energie, met de focus op biomassa, binnen onze regio. Daarnaast verzorgt de Energie Club Helmond Regio samen met de Stichting Bedrijventerreinen Helmond en de TUE de coördinatie van een post-master onderzoek. Hierbij wordt gekeken naar potentiële businesscases binnen Helmond en de regio voor het opwekken van duurzame energie en het uitwisselen van reststromen, warmte en energie tussen bedrijven onderling in combinatie met het bestaande warmtenet.

- Restromenonderzoek

Mede vanuit de provincie Noord-Brabant, de gemeente Helmond en de Stichting Bedrijventerreinen Helmond heeft een reststromenmakelaar een onderzoek uitgevoerd naar (rest)energie in Helmond (inclusief warmte). Hierbij is gekeken naar het aanbod en de vraag naar (rest)energie bij energie intensieve bedrijven en woning- en utiliteitsbouw. Ook is er een relatie gelegd met eventueel te plaatsen duurzame energiebronnen in de gemeente Helmond. Tevens is onderzocht welke samenwerkingsvormen nodig zijn om de potentie van de (rest)energiestromen inclusief warmte ten volle te benutten. Afgeleide doelen zijn het enthousiasmeren van de ondernemers, bouwbedrijven en woningbouwcoöperaties voor duurzaam ondernemen en duidelijk maken dat de gemeente Helmond waarde hecht aan duurzaamheid en de samenwerking met de bedrijven in de gemeente. Dit onderzoek is uitgemond in een aantal potentiële businesscases tussen bedrijven, het bestaande warmtenet en de woning- en utiliteitsbouw. In 2014 zal dit verder uitgewerkt worden.

- Vervolgonderzoek geothermie in combinatie met ontwikkeling duurzame bronnen en het bestaande warmtenet.

Reeds sinds 2010 hebben wij, als partner van de Ontwikkelingsgroep Geothermie Noord-Brabant, opdracht gegeven aan IF Technology voor het uitvoeren van een grootschalig geologische onderzoek om de potentie voor geothermie (aardwarmte) van de Roerdalslenk in Noord-Brabant nader te bepalen. De eerste conclusies zijn dat er vanuit de Trias zandsteenlagen met name potentie voor geothermie aanwezig is aan de flanken van de eerder genoemde slenk, zowel de zuidwest flank (Made - Tilburg) als de noordoost flank (Oss - Helmond). In het centrale deel van de slenk (Den Bosch – Boxtel - Eindhoven) is in de onderzochte lagen onvoldoende potentie voor geothermie.

Aan de flanken van de slenk zijn ook breuksystemen aanwezig die de potentie voor geothermie in dit gebied naar verwachting verder zullen vergroten. Deze verwachting is in de 2e fase van het onderzoek verder onderzocht. Dit 2e fase traject loopt tot medio 2014. Aansluitend zal nog verder locatieonderzoek noodzakelijk zijn. Hiervoor moeten echter

tevens marktpartijen opstaan die vanuit hun eigen businesscase dit traject gaan ondersteunen. Vóór 2014 is hierover uitvoerig contact geweest met o.a. de toenmalige eigenaren van het Warmtenet.

Tevens is de nieuwe Warmtewet per 1 januari 2014 in werking getreden. Binnen deze wet worden eisen gesteld aan de exploitatie en werking van warmtenetten en er wordt een richtlijn gegeven voor de bepaling van warmtelasten volgens het zogenaamde 'niet meer dan anders'-principe. Gelijktijdig met de in werking treding van deze wet, hebben de partijen DALKIA en PGGM alle warmtenetten in Brabant van ELES gekocht. Voor 2014 staan contacten met de nieuwe eigenaren gepland.

- Verdere implementatie TCO gedachte (total cost of ownership) eigen gemeentelijke organisatie en externe partners
In 2010 is de interne projectgroep duurzame projectontwikkeling opgericht. Vanuit deze projectgroep zijn de thema's duurzame ontwikkeling en vooral TCO een aandachtspunt geworden binnen de gemeentelijk organisatie. TCO is dan ook opgenomen binnen de speerpunten van de Dienst S&B. Zoals eerder vermeld zal in 2014 tevens gestart worden met het energiemanagement binnen de gemeentelijke organisatie. Naast het terugdringen van het energieverbruik op gemeentelijk niveau, wordt hiermee een extra aanzet gegeven voor de borging van gemeentebrede zaken als duurzame projectontwikkeling en TCO.
- Uitrol duurzaamheidsplan i.s.m. marktpartijen beleidsmatig en procesmatig vastleggen (projectmatig werken).
Het vraagstuk duurzame ontwikkeling houdt ook de marktpartijen bezig. Tevens spelen er Europese eisen en beleidslijnen die beslag leggen op de ontwikkelingen die spelen voor de jaren 2015 tot 2020. In samenwerking met marktpartijen is op dit moment een pilot gestart waarbij we tijdens initiatieffase van de projectontwikkeling een duurzaamheidsplan uitvoeren voor de locatie en het initiële ontwerp. Deze pilot zal uiteindelijk leiden tot een procesbeschrijving waarin, in samenspraak met de markt, één lijn wordt vastgelegd hoe vraagstukken inzake duurzame planontwikkeling vooraan in het ontwerpproces geborgd worden.
- Helmond All Electric Street (HAES)
In samenwerking tussen de gemeente Helmond, TNO, Athlon Car Lease, Heijmans, Enexis, Stichting KIEN en ECN is het project HAES (Helmond All Electric Street) opgestart. Het doel hiervan is om in co-creatie met lokale stakeholders en toekomstige bewoners een nieuwe energieneutrale wijk (energieneutrale woningen en mobiliteit) via smart-grids te realiseren. Uitgangspunten hierbij zijn: het toepassen van slim laden, het opwekken van duurzame energie en de opslag en de teruglevering vanuit batterijen aan woningen. Inmiddels heeft dit geresulteerd in de vorming van een consortium met als neven-doel het versterken van het profiel van partijen als duurzame en innovatieve partners.

In de programmaperiode 2009-2012 is gestart met het opzetten en uitvoeren van een gedegen monitoringstelsel. Dit is doorgezet in de programmaperiode 2013 – 2016. Een goed monitoringstelsel is belangrijk omdat we het resultaat van onze inspanningen op de voet willen volgen en omdat we willen nagaan hoe ver we zijn gevorderd bij het daadwerkelijk bereiken van onze klimaatdoelstellingen. De landelijke ontwikkelingen ten aanzien van monitoringssystemen zijn nog steeds in volle gang. Dit geeft onzekerheid over de beste aanpak. Maar het beeld dat ontstaat wordt steeds beter. In hoofdstuk 4 geven we hier een globaal inzicht in.

Bij de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid wordt fors ingezet op (een toenemende) samenwerking met andere partijen. Tot dusver hebben we samengewerkt met:

- *Woningcorporaties: wijkgerichte acties, energieprestatieafspraken;*
- *Energiecoöperatie: wijkgerichte acties;*
- *Stichting Collusie: inzet energiecoaches;*
- *Brabant Water: onderzoek geothermie;*
- *B5-gemeenten en andere grote Nederlandse gemeenten: kennisdeling en informatieuitwisseling, gezamenlijke projecten;*
- *Provincie Noord-Brabant: kennisdeling en informatieuitwisseling, gezamenlijke projecten, reststromenonderzoek, geothermie;*
- *SRE/Peel 6.1: kennisdeling en informatieuitwisseling, gezamenlijke projecten;*
- *Bedrijvenketen 'Helmond bespaart Energie': ontzorging particuliere woningeigenaren;*
- *Koploperbedrijven: Helmonds Energie Convenant;*
- *Stichting Bedrijventerreinen Helmond: Helmonds Energie Convenant, reststromenonderzoek;*
- *Energie Club Helmond Regio;*
- *Wijkraden;*
- *Helmondse basisscholen en de Groene Campus;*
- *High Tech Automotive Campus;*
- *Duurzaamheidscentrum Groen4Life (voormalig NMCH);*
- *Landelijke partijen als Het Klimaatverbond en Rijkswaterstaat (voorheen AgentschapNL);*
- *TNO, Athlon Car Lease, Heijmans, Enexis, Stichting KIEN en ECN: Helmond All Electric Street (HAES).*

4. Waar staan we nu?

De afgelopen jaren is op landelijk niveau hard gewerkt aan de realisatie van een gedegen monitoringssysteem (de landelijke Klimaatmonitor). Hoewel het inzicht in de stand van zaken steeds beter wordt, is het nog steeds niet 100% volledig. Zo ontbreken op dit moment nog de gebruiksgegevens van bedrijven die zijn aangesloten op GasUnie (aardgas) en Tennet (elektriciteit). Deze gegevens zullen in de loop van 2014 worden toegevoegd. Ook de gegevens van decentrale duurzame opwekking zijn nog niet volledig. Omdat niet alle installaties (zonneboilers, zonnepanelen, installaties op biomassa) geregistreerd worden, kan de duurzame opwekking per gemeente alleen worden ingeschat op basis van de gegevens die wel beschikbaar zijn. Ook deze inschatting wordt steeds beter.

Heel globaal kan worden gesteld dat de CO₂-uitstoot die op dit moment in beeld is en die gerelateerd kan worden aan de gemeente Helmond, in de periode 2008 – 2011 met ca. 7% is afgenomen. De gegevens van 2012 en 2013 zijn op dit moment helaas nog niet volledig, waardoor niet kan worden aangegeven of deze trend zich voortzet. Het is overigens moeilijk in te schatten in hoeverre het klimaatbeleid van de gemeente Helmond heeft bijgedragen aan de vermindering van de CO₂-uitstoot. Deze uitstoot wordt namelijk niet alleen bepaald door klimaatbeleid van overheden en daaruit voortvloeiende maatregelen. De invloed van ontwikkelingen als de economische crisis mag niet worden onderschat.

Toch is de aandacht voor energie en klimaat, met name als het gaat om woningbouw, wel merkbaar. Dat blijkt als voor het gemiddelde energiegebruik per Helmondse woning wat verder wordt terug gekeken:

Energiegebruik 2006, 2008, 2009, 2010, 2011

Gemeente: Helmond

	Gem. standaardjaarverbruik gas alle woningtypes (temperatuurgecorrigeerd) [m3]	Gem. elektriciteitsgebruik alle woningtypes [kWh]
2006	1.437	3.450
2008	1.379	3.450
2009	1.334	3.500
2010	1.315	3.500
2011	1.249	3.450

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het gemiddelde standaardjaarverbruik van gas per woning in Helmond in de periode 2006 -2011 stapsgewijs is afgenomen met ruim 13%. De daling van het gasverbruik heeft te maken met een verbetering van de bestaande woningvoorraad (energiemaatregelen), maar ook de vervanging door en aanvulling met nieuwbouwwoningen met een betere energieprestatie.

Het gemiddelde elektriciteitsgebruik per woning is ongeveer hetzelfde gebleven. Dit laatste is een landelijke tendens die niet alleen voor Helmond geldt. Hoewel elektrische apparatuur steeds zuiniger

wordt, neemt het aantal elektrische apparaten per huishouden nog altijd toe, waardoor het elektriciteitsgebruik (nog) niet daalt.

Het is zinvol om dit hoofdstuk (de kwantitatieve stand van zaken in relatie tot de ambities van Helmond) in de loop van 2014 nog een keer goed tegen het licht te houden, wanneer de gebruikscijfers van GasUnie en Tennet in het landelijke monitoringssysteem zijn verwerkt en recentere cijfers beschikbaar zijn. Ook kan dan worden bezien of het, gelet op de doelstellingen in het Energieakkoord, zinvol is om de Helmondse doelstellingen te herijken en in plaats van CO₂-reductie vooral in te zetten op het terugdringen van het energiegebruik in Joules (bruto-eindverbruik). Overigens zal dan niet alleen worden gekeken naar de totale CO₂-uitstoot of het totale energiegebruik, maar ook naar de CO₂- of energiewinst die projecten hebben opgeleverd c.q. opleveren.

5. Wat komt er op ons af?

In dit hoofdstuk beschrijven we enkele ontwikkelingen die van invloed zijn op het Helmondse Klimaatbeleid. De manier waarop we hiermee omgaan, komt in hoofdstuk 6 aan bod.

5.1 Energieakkoord

In september 2013 hebben ruim veertig organisaties, waaronder de overheid, werkgevers, vakbeweging, natuur- en milieuorganisaties, andere maatschappelijke organisaties en financiële instellingen, het nationale Energieakkoord voor duurzame groei getekend. In het akkoord wordt de basis gelegd voor een breed gedragen, robuust en toekomstbestendig energie- en klimaatbeleid, waarbij de volgende doelstellingen worden nagestreefd:

- Een besparing van het finale energieverbruik met gemiddeld 1,5 procent per jaar.
- 100 Petajoule aan energiebesparing in het finale energieverbruik van Nederland per 2020.
- Een toename van het aandeel van hernieuwbare energieopwekking (nu ruim 4 procent) naar 14 procent in 2020.
- Een verdere stijging van dit aandeel naar 16 procent in 2023.
- Ten minste 15.000 voltijdsbanen, voor een belangrijk deel in de eerstkomende jaren te creëren.

Het Energieakkoord richt zich op 10 pijlers:

1. Energiebesparing;
2. Opschalen van hernieuwbare energieopwekking;
3. Stimuleren van decentrale duurzame energie;
4. Het energietransportnetwerk gereed maken;
5. Een goed functionerend Europees systeem voor emissiehandel;
6. Kolencentrales en CO₂ opslag;
7. Mobiliteit en transport;
8. Arbeidsmarktarrangementen rond werkgelegenheid en scholing;
9. Stimulering commercialisering voor groei en export;
10. Financiering van duurzame investeringen.

De pijlers van het akkoord hebben veel raakvlakken met de thema's uit het Helmondse Klimaatbeleid. In bijlage I is dit schematisch in beeld gebracht.

Niet alle pijlers hebben een even grote invloed op het lokale klimaatbeleid in Helmond. Zo zal de aanpassing van het Europese systeem voor emissiehandel (pijler 5) geen directe consequenties hebben voor het Helmondse beleid. Datzelfde geldt voor de afbouw van de kolencentrales in Nederland (pijler 6). Hieronder wordt een korte samenvatting gegeven van de onderwerpen in het Energieakkoord die wel zullen doorwerken in het lokale beleid.

Energiebesparing

De afspraken over energiebesparing richten zich zowel op de gebouwde omgeving, als op het vergroten van de energie-efficiëntie in de industrie, de agrarische sector en het overige bedrijfsleven. De afspraken over energiebesparing in mobiliteit en transport maken deel uit van pijler 7.

Er liggen nog steeds heel veel kansen voor energiebesparing in de gebouwde omgeving. Om deze kansen optimaal te benutten, wordt in het Energieakkoord gekozen voor een combinatie van voorlichting en bewustwording, ontzorging en een financieringsondersteuning. Een belangrijke actie die in dit kader al is opgestart, is de inrichting van een Nationaal Energiebespaarfonds (€ 300 miljoen) voor particuliere woningeigenaren die met behulp van een lening willen investeren in energiemaatregelen voor hun woning. Aansluitend hierop zullen alle woningen die nog geen energielabel hebben, in 2014 of 2015 een indicatief label krijgen, wat het bewustzijn van woningeigenaren moet vergroten. Een breed opgezette landelijke voorlichtingscampagne zal dit nog verder ondersteunen.

Ook voor de huursector (woningcorporaties) zijn afspraken gemaakt. De partijen die het Convenant Energiebesparing Huursector hebben ondertekend, werken aan het realiseren van de afgesproken doelstellingen (bv. gemiddeld label B voor woningen van corporaties). Hiervoor worden eveneens middelen ter beschikking gesteld (€ 400 miljoen subsidie). Over de besteding van dit subsidiebudget worden nog nadere afspraken gemaakt.

Om partijen te ondersteunen bij het kiezen van de meest effectieve energiemaatregelen, komt er een onafhankelijk expertisecentrum. Dit is belangrijk omdat meer aandacht zal worden gevraagd voor het naleven van de Wet milieubeheer. Op grond van deze wet zijn bedrijven verplicht om energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar of minder uit te voeren. Tot dusver werd hier door gemeenten en provincies weinig prioriteit aan gegeven. Het Energieakkoord vraagt op dit punt een veranderde houding van de bevoegde gezagen en biedt tegelijkertijd instrumenten (expertisecentrum, erkende maatregelenlijsten) om hier ook invulling aan te geven en bedrijven te stimuleren om hun energie-efficiency te verbeteren.

Opschalen van hernieuwbare energieopwekking/ Stimuleren van decentrale duurzame energie

De voorgestelde opschaling van windparken op zee en andere grootschalige initiatieven heeft voornamelijk weinig raakvlakken met het lokale klimaatbeleid. De aandacht voor decentrale duurzame energieopwekking is voor het lokale klimaatbeleid echter wel van groot belang. De bedoeling is dat burgers meer mogelijkheden krijgen om zelf hernieuwbare energie op te wekken. Lokale en regionale initiatieven worden waar nodig en mogelijk door gemeenten, provincies en de rijksoverheid ondersteund. In verband wordt een belastingkorting ingevoerd voor hernieuwbare energie die in coöperatief verband of door een vereniging van eigenaren (VvE) wordt opgewekt en door kleinverbruikers wordt gebruikt. De maatregel moet de oprichting van energiecoöperaties bevorderen.

Mobiliteit en transport

Om mobiliteit en transport te verduurzamen is een groene groeiagenda opgesteld met perspectieven voor de lange termijn en maatregelen voor de korte termijn. Het gaat hierbij onder meer om elektrisch rijden (o.a. de uitrol van de publieke laadinfrastructuur), mobiliteitsmanagement in het zakelijk verkeer (o.a. de inzet van mobiliteitspassen en deelauto's), verduurzaming van het openbaar vervoer en het stimuleren van het gebruik van schone tweewielers.

Financieringsprogramma

In overleg met financiële partijen en diverse koepelorganisaties (o.a. de Nederlandse Vereniging van Banken) wordt gewerkt aan de voorbereiding van een financieringsprogramma dat investeringen in energiebesparing en hernieuwbare energie aantrekkelijk maakt. Hoe dit programma er uit komt te zien, is op dit moment nog niet bekend.

Ondersteuningsstructuur VNG

De VNG werkt op dit moment (begin 2014) aan de voorbereiding van een ondersteuningsstructuur die zich richt op de energieke samenleving. Het Rijk stelt hiervoor, over de periode 2014-2016, 15 miljoen euro beschikbaar. Uitgangspunt is dat er al heel veel initiatieven in Nederland zijn die zich richten op energiebesparing en de opwekking van duurzame energie. De bedoeling van de ondersteuningsstructuur is om bestaande coalities te verstevigen, kennis en expertise op landelijk niveau te bundelen en bestaande lokale en regionale initiatieven te versnellen en op te schalen. De nadruk ligt hierbij op het activeren van de particuliere woningeigenaar.

5.2 Klimaatagenda

In oktober 2013 is de Klimaatagenda van het Rijk verschenen onder de noemer 'Weerbaar, welvarend en groen'. Het Klimaatbeleid dat hierin wordt beschreven richt zich zowel op mitigatie (beperking van de uitstoot van broeikasgassen) als op adaptatie (voorbereiding op effecten van klimaatverandering). In totaal zijn acht actielijnen geformuleerd:

1. Ruim baan voor de energieke samenleving;
2. Inbedding van klimaat in het buitenlands beleid;
3. Naar klimaatrobuuste vitale sectoren;
4. Naar een betere gereedschapskist voor mitigatie;
5. Ruimtelijk faciliteren van hernieuwbare energie en energiebesparing;
6. Naar duurzame mobiliteit;
7. Naar ander materiaalgebruik en een duurzame industrie;
8. Naar een productievere en klimaatvriendelijkere land- en tuinbouw.

Deze actielijnen sluiten grotendeels aan op de lijnen die in het Energieakkoord zijn uitgezet.

5.3 Financieringsconstructies

Het financieren van duurzame ontwikkelingen is in veel gevallen nog een struikelblok. Hoewel energiemaatregelen op de lange termijn veel geld kunnen opleveren, zorgen de benodigde initiële investeringskosten vaak nog voor een onoverkomelijke drempel. Dit geldt niet alleen voor inwoners en bedrijven die met concrete energiebesparingsmaatregelen aan de slag willen, maar ook voor gemeenten die stimuleringstrajecten willen opzetten.

Het aantal subsidiemogelijkheden is de laatste jaren drastisch verminderd. Toch liggen er nog kansen die tot op heden voor de uitvoering van het Helmondse klimaatbeleid onvoldoende zijn benut. Het gaat hierbij vooral om Europese programma's zoals Horizon 2020 en het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Onder het laatstgenoemde fonds vallen programma's als Interreg en

OP Zuid. Voor de periode tot 2020/2034 bieden deze programma's veel aanknopingspunten voor ondersteuning van concrete lokale projecten.

Omdat op 1 januari 2014 een nieuwe Europese subsidieperiode is gestart, is onlangs in beeld gebracht welke programma's en fondsen aanknopingspunten bieden voor ondersteuning van het Helmondse beleid. Aangezien het realiseren van een CO₂-arme economie prioriteit heeft bij de Europese commissie is dit doel nader uitgewerkt in de groeilijnen en thema's van verschillende fondsen.

Ook zonder externe financiering zijn er mogelijkheden om financiële drempels voor een project te verminderen of zelfs weg te nemen. Een belangrijk uitgangspunt is de Total-Cost-of-Ownership-benadering (TCO) die ervan uitgaat dat bij besluitvorming over projecten niet alleen wordt gekeken naar investeringskosten maar ook naar gebruikskosten op de langere termijn (incl. kosten voor energiegebruik). Op dit moment wordt deze benadering bij investeringen in openbare gebouwen (waaronder gemeentelijke gebouwen) nog te weinig toegepast. Hetzelfde geldt voor het toepassen van slimme financieringsconstructies zoals het instellen van een intern revolverend fonds (o.a. toegepast bij de gemeente Leudal) en het betrekken van marktpartijen bij het uitvoeren en financieren van energiemaatregelen (ESCO-constructies).

5.4 Veranderende rol van de gemeente

De laatste jaren wordt steeds vaker gesproken over de terugtrekkende overheid en het streven naar meer participatie in de maatschappij. Als het gaat om energiebesparing en de opwekking van hernieuwbare energie is dit niet vreemd. De overheid (en met name de gemeente) heeft maar een beperkte invloed op het totale energiegebruik in de samenleving. De rol die de gemeente kan vervullen, is in het vigerende Helmondse Klimaatbeleid als volgt samengevat:

- Zelf doen (voorbeeldfunctie)
- Anderen stimuleren: informeren, inspireren/motiveren, stimuleren, faciliteren, reguleren
- Samenwerken

Deze driedeling sluit grotendeels aan bij de rol zoals die in het Energieakkoord is omschreven. In het kader van 'zelf doen' is het beheer van het maatschappelijke vastgoed een belangrijke taak.

Daarnaast spelen gemeenten een essentiële rol bij het faciliteren van de 'energieke samenleving': het stimuleren, ondersteunen en faciliteren van initiatieven van inwoners, bedrijven en andere organisaties in de samenleving. Voor het proces dat moet leiden tot de 'energieke samenleving' wordt in overleg tussen Rijk en VNG een ondersteuningsstructuur ontwikkeld. Hierbij wordt gedacht aan het vormen van coalities tussen verschillende partijen (overheden, maar ook bedrijven zoals de bouwinstallatiebranche) die zich vooral richten op het stimuleren van de particuliere woningeigenaar om met energiebesparing en duurzame energie aan de slag te gaan. Wat dit concreet betekent voor de gemeente Helmond kan op dit moment nog moeilijk worden ingeschat.

Een taak die de afgelopen jaren wat onderbelicht is gebleven, is de handhaving van de energiebesparingsvoorschriften uit de Wet milieubeheer. Dit geldt niet alleen voor de gemeente Helmond,

maar voor gemeenten in zijn algemeenheid. Met de Regionale Uitvoeringsdiensten zullen hierover nieuwe afspraken gemaakt moeten worden.

In het Energieakkoord wordt meer aandacht gevraagd voor een gebiedsgerichte benadering van het gemeentelijke klimaatbeleid. Daarbij faciliteren gemeenten bv. de decentrale productie van energie in buurten en de energiesamenwerking op bedrijventerreinen.

5.5 Veranderende rol van andere partijen/energieke samenleving

De 'energieke samenleving' is, als het om energiebesparing en duurzame energie gaat, zeker geen toekomstmuziek. De afgelopen jaren hebben burgers, bedrijven en andere organisaties, al dan niet in samenwerking met de overheid, initiatieven opgestart die een bijdrage leveren aan de klimaatdoelstellingen. Enkele veel voorkomende energie-initiatieven worden hieronder benoemd:

Energiecoöperaties

Energiecoöperaties zijn samenwerkingsverbanden van burgers, bedrijven en/of gemeenten die zich inzetten voor opwekking, transport en gebruik van duurzame energie in collectief beheer. Leden van een energiecoöperatie kopen bijvoorbeeld gezamenlijk groene energie in of wekken zelf duurzame energie op met behulp van zonnepanelen of andere installaties. De laatste jaren neemt het aantal coöperaties in Nederland sterk toe. Zo is sinds enige tijd in Helmond de coöperatie Morgen Groene Energie actief.

Energieconvenanten en Green Deals

Steeds meer partijen gaan met energiemaatregelen aan de slag en maken met elkaar (en soms met de overheid) afspraken over de doelen die hierbij worden nagestreefd. Een goed voorbeeld hiervan is het Helmondse Energieconvenant voor bedrijven. Deelnemende bedrijven die het convenant hebben ondertekend streven er naar om in een periode van 3 jaar minimaal 10% energie te besparen of duurzaam op te wekken. Landelijk worden dit soort afspraken vastgelegd in zogenaamde Green Deals met de overheid. Een voorbeeld hiervan is de landelijke Stroomversnelling die 4 bouwers en 6 woningcorporaties die uiteindelijk moet leiden tot de renovatie van 111.000 bestaande woningen naar nul-op-de-meter-woningen (energienotaloze woningen).

ESCO's en andere ontzorgingstrajecten

Het ontzorgen van bedrijven en particulieren die met energiebesparing aan de slag willen gaan, biedt economische kansen voor verschillende bedrijfstakken. ESCO's (Energie Service Company's) zijn bedrijven die de aanleg, het onderhoud en het beheer van energie-installaties volledig overnemen. Hierbij worden prestatieafspraken gemaakt waarbij een bepaalde energiebesparing wordt gegarandeerd. Een voorbeeld van een ESCO-aanpak is de gemeente Rotterdam die haar vastgoed via een ESCO-constructie verduurzaamt.

Ook particulieren kunnen hulp gebruiken bij het treffen van energiemaatregelen. De blok-voor-blok aanpak waarbij ketens van (lokale) bedrijven een integrale aanpak bieden voor particulieren wordt in het Energieakkoord als voorbeeld genoemd. Deze aanpak wordt in Helmond inmiddels ook toegepast onder de noemer Helmond Bespaart Energie.

6. Welke kant willen we op?

6.1 Algemeen

Naar aanleiding van de motie die de gemeenteraad van Helmond in november 2013 heeft aangenomen en de ontwikkelingen die op ons afkomen, willen we een versnelling en een verdieping aanbrengen in de energietransitie die in Helmond plaats vindt. Dit doen we als volgt:

1. We zullen andere partijen nog meer dan voorheen betrekken bij de uitvoering van het Helmondse klimaat- en energiebeleid. Energie-initiatieven die in de samenleving ontstaan zullen we omarmen en zo mogelijk faciliteren. Sleutelwoorden hierbij is co-creatie. Dit sluit aan bij de algemene visie op de rol van de gemeente die we in 2013 hebben geformuleerd onder de noemer 'Samen maken we het verschil'.
2. We gaan actief op zoek naar slimme financieringsconstructies, houdbare financieringsmodellen en fondsen die we kunnen benutten bij de uitvoering van projecten (o.a. Europese subsidies).
3. We houden onze ambities tegen het licht en brengen heel concreet in beeld wat projecten tot dusver hebben opgeleverd of nog gaan opleveren.
4. We leggen meer dan voorheen de nadruk op voorlichting en communicatie én de voorbeeldrol die we als gemeente zelf moeten innemen.

Hieronder geven we per klimaatthema aan op welke punten we de uitvoering van ons beleid willen bijstellen en welke partners we hier bij willen betrekken. Hierbij hebben we het thema Klimaatadaptatie (resultaat van de adaptatiescan) toegevoegd aan de bestaande klimaatthema's in ons beleid.

6.2 Eigen organisatie

Bij de eigen organisatie zullen we de focus vooral leggen op:

- Energiemanagement: Door op een gestructureerde manier om te gaan met inkoop, energiegebruik, facturatie en monitoring kan zeer waarschijnlijk bespaard worden op energiegebruik en daaraan gerelateerde kosten.
- TCO/slimme financiering/ESCO: De hogere investeringskosten zijn nu nog vaak een struikelblok bij het treffen van maatregelen in (semi)publieke gebouwen (waaronder de gemeentelijke gebouwen). Door op een slimmere manier naar de benodigde middelen te kijken (total-cost-of-owner-ship, intern fonds, inzet ESCO) kunnen maatregelen die op het eerste gezicht te duur lijken op de langere termijn zelfs geld besparen. Met de introductie van de TCO-benadering is de afgelopen periode al een start gemaakt. Wellicht kunnen Europese fondsen ook nog een bijdrage leveren aan het verminderen van financiële drempels.
- Voorlichting/communicatie: Bij onze eigen medewerkers willen we duurzaam gedrag stimuleren door een interne klimaat- en duurzaamheidscampagne.
- Duurzame planontwikkeling: Vanuit een interne projectgroep zijn de thema's duurzame planontwikkeling en vooral TCO een aandachtspunt geworden binnen de gemeentelijk organisatie.

6.3 Huishoudens/woningbouw

Als het gaat om energiebesparing bij huishoudens, richten we ons op verschillende aspecten:

Huurwoningen

Over de nieuwbouw en renovatie van huurwoningen hebben we met de woningcorporaties goede prestatieafspraken gemaakt. In overleg met de corporaties zullen we nagaan of op dit vlak nog verbeteringen mogelijk zijn.

Particuliere woningen

Particuliere woningeigenaren zijn een moeilijk bereikbaar doelgroep. Dat wordt ook in het landelijk Energieakkoord onderkend. Aansluitend op het akkoord zullen we ons de komende jaren focussen op een mix van voorlichting en bewustwording, ontzorging en een financieringsondersteuning:

- **Voorlichting en bewustwording:** In het kader van voorlichting zullen we de landelijke voorlichtingscampagne die gaat plaatsvinden zo optimaal mogelijk benutten bij ons streven om Helmondse inwoners te motiveren om aan de slag te gaan met energiebesparing en duurzame energie. Aansluitend hierop zullen we onze wijkgerichte aanpak voortzetten (in samenwerking met de partners die in de wijken actief zijn). De activiteiten ten aanzien van Natuur- en Milieueducatie (NME), voorheen gecoördineerd vanuit het Natuur- en Milieueducatiecentrum Helmond, zullen vanaf 2014 vanuit het DuurzaamheidsCentrum Groen4Life breder opgepakt worden. Dit betekent dat niet enkel gekeken wordt naar NME-taken voor scholen, maar dat ook inwoners en bv. bedrijven voorgelicht worden op het gebied van energiebesparing, bewustwording en duurzaamheid.
- **Ontzorging:** Een belangrijke stap waarmee we het afgelopen jaar al enige ervaring hebben opgedaan, is het bieden van ontzorging en praktische ondersteuning bij het treffen van maatregelen. Hier zien we vooral een rol weggelegd voor marktpartijen zoals de keten 'Helmond bespaart Energie' en voor energiecoöperaties zoals Morgen Groene Energie. In overleg met deze organisaties zullen we nagaan in hoeverre we initiatieven op dit gebied kunnen faciliteren (bv. met voorlichting).
- **Financieringsondersteuning:** Naast onze eigen duurzaamheidslening, zullen we Helmondse inwoners wijzen op het Nationaal Energiefonds.

Bij de uitvoering van onze taken willen we zoveel mogelijk gebruik maken van de ondersteuningsstructuur van de VNG die nu nog in ontwikkeling is. Naar verwachting komt er de komende maanden meer duidelijkheid over de opzet daarvan.

Wellicht kunnen projecten (vooral ontzorgingsprojecten) nog extra ondersteund worden door gebruik te maken van Europese fondsen of andere financieringsmogelijkheden. Op dit moment (begin 2014) wordt al onderzocht wat de mogelijkheden op dit vlak zijn.

6.4 Bedrijven/utiliteitsbouw

Als het gaat om energiebesparing en de toepassing van duurzame energie bij bedrijven, dan hebben we als overheid twee mogelijkheden, namelijk stimuleren en reguleren:

- **Stimuleren:** Het Helmondse Energieconvenant is een goed voorbeeld van de manier waarop bedrijven zelf aan de slag gaan met het thema Energie. Deze aanpak willen we de komende jaren zoveel mogelijk faciliteren en uitbouwen, in samenwerking met de Stichting Bedrijventerreinen Helmond. Waar nodig zullen we als gemeente ondersteuning bieden in de vorm van voorlichting. Uiteraard steunen we het initiatief door zelf als gemeentelijk bedrijf ook actief te participeren in het convenant.

- **Reguleren:** Hoewel we de nadruk leggen op stimuleren, biedt de Wet milieubeheer ons mogelijkheden om ook via het regulerende spoor bedrijven aan te sporen om maatregelen te treffen. Net als in andere gemeenten hebben we hier tot dusver weinig gebruik van gemaakt. Het Energieakkoord vraagt op dit punt een veranderde houding van de bevoegde gezagen en biedt tegelijkertijd instrumenten (expertisecentrum, erkende maatregelenlijsten) om hier ook invulling aan te geven en bedrijven te stimuleren om hun energie-efficiency te verbeteren. Aansluitend hierop zullen we in samenwerking met de Regionale Uitvoeringsdienst (ODZOB) nagaan hoe we hier zo goed mogelijk gebruik van kunnen maken. Overigens hebben we deze aanpak in de Milieuvisie 2025 al aangekondigd.

6.5 Verkeer en vervoer

De verduurzaming van verkeer en vervoer wordt ook vanuit andere gemeentelijke beleidsvelden opgepakt. Dat betekent dat er continu aandacht is voor het stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer, de fiets en andere schone vervoersvormen (bv. elektrisch vervoer en de ontwikkelingen vanuit de High Tech Automotive Campus). Vanuit het duurzaamheidsbeleid zullen we deze ontwikkelingen volgen, aanmoedigen en ondersteunen waar dit mogelijk is.

6.6 Duurzame energie

De afgelopen jaren is de nadruk sterk gelegd op het toepassen van koude-warmte opslag en onderzoek naar de mogelijke benutting van geothermie (in combinatie met het bestaande warmtenet) en reststromen (warmte). Daarnaast zijn op verschillende locaties in de stad zonnepanelen geplaatst (bij particulieren, bedrijven en binnenkort ook bij de gemeentelijke gebouwen).

Bij de grootschalige opwekking van duurzame energie (anders dan zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen) speelt de gemeente vooral een faciliterende en ondersteunende rol. Hier zullen we de komende jaren extra op inzetten. Dat betekent dat we met organisaties als Brabant Water (geothermie), de Energie Club Helmond Regio (onderzoek duurzame energie in brede zin), Stichting Bedrijventerreinen Helmond, Provincie Noord-Brabant (reststromenonderzoek) en energiecoöperaties (vooral zonnepanelen) overleg zullen voeren en zullen proberen om te komen tot haalbare businesscases. Ook hierbij kunnen Europese of andere fondsen wellicht voor ondersteuning zorgen.

6.7 Klimaatadaptatie

Het Helmondse Klimaatbeleid richt zich zowel op mitigatie (beperking van de uitstoot van broeikasgassen) als op adaptatie (voorbereiding op effecten van klimaatverandering). Een groot deel van het vorige én bestaande Klimaatprogramma gaat in op projecten die zich richten op mitigatie. Met de uitgevoerde adaptatiescan en de projecten die daaruit voortgevloeid zijn, zoals de Masterclasses Duurzaamheid én de projectgroep Duurzame planontwikkelingen hebben we een belangrijke stap gezet in het verder uitdiepen van dit thema. Echter, we willen in de nieuwe doorkijk meer concrete projecten uitvoeren ten aanzien van Klimaatadaptatie en ook nog meer de samenwerking zoeken met o.a. de Provincie en andere gemeenten.

6.8 Organisatie

Aan het realiseren van een stevig fundament voor de organisatie van het Helmondse Klimaatbeleid is de afgelopen jaren al veel aandacht geschonken. De komende jaren zullen we nog wat meer de focus leggen op:

- Samenwerken met externe partijen en energie-initiatieven uit de samenleving ondersteunen en faciliteren. We zullen hierbij continu bekijken of we wel met de juiste partners om de tafel zitten en of er mogelijk andere partners zijn die we nog kunnen benaderen.
- Actief op zoek gaan naar financieringsbronnen zoals Europese fondsen en slimme financieringsconstructie;
- De ambities van Helmond afstemmen op de ambities uit het Energieakkoord, in beeld brengen hoe de stad er voor staat, maar vooral ook in beeld brengen wat verschillende projecten de afgelopen jaren aan energiewinst hebben opgeleverd. De stand van zaken op een bepaald moment (bv. de CO₂-voetafdruk) wordt namelijk niet alleen bepaald door het klimaatbeleid, maar ook door andere ontwikkelingen zoals de economische crisis.

7. Hoe nu verder?

De gemeenteraad van Helmond heeft naar aanleiding van een motie eind 2013 verzocht om onderzoek te verrichten naar de wijze waarop de energietransitie de komende 10 jaar ondersteund kan worden door de gemeente Helmond. De eerste aanzet hiervoor is al gegeven in dit document. In verband met de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2014 is ervoor gekozen om deze aanzet al een keer voor te leggen aan het huidige gemeentebestuur.

Er is echter een nadere uitwerking nodig en die vergt meer tijd. We willen immers, conform de huidige maatschappelijke ontwikkelingen, meer aandacht schenken aan het betrekken van andere partijen bij de uitvoering van ons beleid en energie-initiatieven uit de samenleving beter ondersteunen en faciliteren. Voor deze nadere uitwerking stellen we het volgende plan van aanpak voor:

Maart 2014 – Augustus 2014:

- Gesprekken met betrokken stakeholders waarbij de huidige klimaatthema's tegen het licht worden gehouden en waarbij wordt gezocht naar mogelijkheden voor samenwerking vanuit de kracht en de talenten van de betrokken organisaties (co-creatie). De gesprekken zullen naar verwachting leiden tot voorstellen voor nieuwe of bijgestelde samenwerkingsprojecten die bijdragen aan een versnelling en verdieping van de Helmondse energietransitie. Ook zullen afspraken worden gemaakt over ondersteuning, facilitering, financiering en monitoring van projecten. Omdat we als gemeente blijvend open willen staan voor nieuwe duurzame initiatieven uit de samenleving, zullen we de Helmondse inwoners en bedrijven uitnodigen om ideeën aan te dragen en te participeren in projecten. Hierbij houden we rekening met het participatiebeleid van de gemeente en de daarvoor geschikte kanalen (o.a. de wijkraden).
- Onderzoek naar een eventuele herijking van de ambities van Helmond (eventueel een andere formulering die beter aansluit bij het Energieakkoord) en onderzoek naar de stand van zaken en de effecten van projecten (monitoring).
- Nadere uitwerking van het Klimaatprogramma 2014 – 2024: verwerken van de resultaten van de gesprekken en de monitoring.

Augustus 2014 – December 2014:

- Besluitvormingsproces: Hierbij gaan we ervan uit dat het huidige klimaatprogramma vervangen wordt door een langlopend programma (2014 – 2024 of 2015 - 2025). Mede vanwege technologische ontwikkelingen, wijzigende inzichten, veranderingen op het gebied van subsidies e.d. is het belangrijk dat in het nieuwe programma ijk- en evaluatiemomenten worden ingebouwd, zodat het programma tussentijds kan worden bijgesteld.

Bijlage 1

Thema's Klimaatbeleid vs. pijlers Energieakkoord

Pijlers uit Energieakkoord		Thema's uit Klimaatbeleid
Pijler 1 Energiebesparing		1. Eigen organisatie
Pijler 2 Opschalen van hernieuwbare energieopwekking		2. Huishoudens/Woningbouw
Pijler 3 Stimuleren van decentrale duurzame energie		3. Bedrijven/Utiliteitsbouw
Pijler 4 Het energietransportnetwerk gereed maken		4. Verkeer en Vervoer
Pijler 5 Een goed functionerend Europees systeem voor emissiehandel		5. Duurzame energie
Pijler 6 Kolencentrales en CCS		6. Organisatie
Pijler 7 Mobiliteit en transport		
Pijler 8 Arbeidsmarktarrangementen rond werkgelegenheid en scholing		
Pijler 9 Stimulering commercialisering voor groei en export		
Pijler 10 Financiering van duurzame investeringen		